

2007. LXI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / MŰHELY / Hámori Gábor: Egy nevezetes soproni utca: a Kossuth utca

Hámori Gábor: Egy nevezetes soproni utca: a Kossuth utca

A Kossuth Lajos utca városunk legrégebbi „sugárútja”. (Kicsit olyan, mint a pesti embernek az Andrassy út vagy a párizsiaknak a Champs Elysées.) Az utca a Lackner Kristóf polgármester által emeltetett egykori külső városfal kapujától indul, amelyet Újteleki kapunak neveztek. A terméskőből rakott fal megmaradt szakasza még látható az Újteleki utca végén álló gyógyszerár melletti kapubejárón betekintve, az udvarban. Az utca vonalvezetése egyetlen helyen törik meg, erre a helyre elődeink egy mívés kis óratornyot építettek. Ez ma – frissen felújítva – igényesen megvalósított körforgalmi csomópont középpontjában mutatja a múltó idót. A megoldás forgalmilag és városképi szempontból is telitalálat. Sajnos, éppen itt tolakodik az utca frontvonalára a 3. szám alatti egykori Bástya Szövetkezet ormótlan, lapos tetős portaépülete, remélhetőleg előbb-utóbb lebontásra kerül (1 és 2. kép).

1. kép: Az óratoronynál kialakított körforgalmú csomópont az Újteleki-kapu felé

394 Mielőtt továbbmennénk, ismerkedjünk meg a Kossuth Lajos utca ugyancsak érdekes építéstörténetével!²⁹⁹⁽²⁹⁹⁾ A Kiegyezést követő évtizedek Sopronban is a gazdasági és társadalmi élet fellendülését hozták: lakó- és középületek sora épült, iskolák, üzemek, gyárak, bankok, közparkok létesültek. Megépültek a vasútvonalak és a két vasúti pályaudvar, kövezett utak vezettek Bécs, Pozsony és Kőszeg felé. Modern városi vízvezetékhalózatot építettek ki, és itt volt először villanyvilágítás és gázellátás az országban.

A Kossuth Lajos utca – első nevén Indóház út – a Belváros és a Déli Vasútállomás összeköttetésére épült. A Déli Vasút megindulását követően annyira megnőttek a házépítési igények, hogy a beépítésre 1877-ben Hasenauer Ágost városi főmérnök külön tervet készített. Ehhez példaként valószínűleg a pesti Sugárút (ma Andrassy út) külső szakasza szolgálhatott. A tágas, levegős benyomást keltő, lazán beépített, előkertes, díszes kerítéssel ellátott építkezést a Bécs környéki villaépítések során is előszeretettel alkalmazták. Az előkertekben értékes örökzöldeket, tuját, tiszafát, lucfenyőt ültettek. Ezt az Európa-szerte elterjedt építési formát a város-építések „cottage-rendszernek” nevezik. Ám a Kossuth Lajos utcában az építészeket más példák is motiválhatták, amikor svájci és bajor irányzatok után egyfajta festői, álomszerűen kötetlen építészetet törekedtek megvalósítani, mint például a Haller-villa esetében (17. szám). Az utca legértékesebb épülete vitathatatlanul ez utóbbi, valamint a Flandorffer-villa (10. szám) és a Stauffer-villa (24. szám).

2. kép: A Kossuth Lajos utca „sugárút” képe a körforgalomtól a vasút felé

3953. kép: A Haller-villa igényes kovácsoltvas kerítése

4. kép: Így jelenik meg a Haller-villa az utca felől: egyenesen egy Grimm-meséből

A Kossuth Lajos utca 17. sz. alatti Haller-villa az említett romantikus „festői” irányzat kiemelkedő példája. A sűrű örökzöld fák közül úgy toppan elénk a ház a homlokzati faelemeivel és kúpos tornyával, mintha egyenesen egy Grimm meséből érkezett volna. Tervezője a már említett Otto Hofer, az építés időpontja 1887. A park értékes fái természetvédelem alatt állnak. Ma panzióként működik (3. és 4. kép).

3965. kép: A Kossuth Lajos utca harmadik gyönyörű villája a gondosan felújított Stauffer-villa

6. kép: Stauffer-villa felújításakor a régi kovácsoltvas kerítést és kaput is felújították

Kossuth Lajos utca harmadik nagy értéke a 24. szám alatti Stauffer-villa. Tervezője Schneider Márton soproni építész volt, a sarokház 1888-ban épült meg. Néhány éve az eredeti állapotot alapul véve gondos kezek felújították, ma a környék díszje, a Nemzeti Hírközlési Hivatal székhelye. Ne felejtünk pillantást vetni a kovácsoltvas kerítésre és a kapura, amelyet tervezője, a Sopronból időközben eltávozott építész, Viszlai József oly nagy gonddal őrzött meg és állított helyre (5. és 6. kép).

397 Az egykori Flandorffer-villa ma a Családsegítő intézetnek ad otthont. 1892-ben tervezte Otto Hofer bécsi építész, akinek másik híres alkotása a Deák téri Lenck-ház (ma a Soproni Múzeum néprajzi kiállítása). A historizmus irányzatának e kiemelkedő képviselője soproni rokonsággal bírt, édesanyja Flandorffer-lány volt. A lakóház mellett épült a család pincészete és prэшháza. A város egyik legnagyobb boltíves pincéje ez, amelyet annak idején maga Ferenc József is meglátogatott. Bejárata ma a Táncsics utca 11. alatt van. Flandorffer Ignác egyébként a századvég egyik legnevesebb városi vezetője volt, nevéhez fűződik többek között a városi gázgyár létesítése, a Soproni Takarékpénztár és a Soproni Városszépítő Egyesület megalapítása (7. és 8. kép).

7. kép: Az egykori Fladorffer-villa a főbejárat felől. A kovácsoltvas kerítést és a kaput az elmúlt évben rendbe hozták, már csak a kapuk fölötti régi lámpák renoválása van hátra.

8. kép: A Flandorffer-villa terasza. Figyelemre méltó a gazdagon és finoman kidolgozott virágdíszes kovácsoltvas korlát.

398A három villa kapcsán érdemes felhívni a figyelmet az utca kovácsoltvas kerítéseire. Vegyük szemügyre a vasból – igen nehéz munkával készült – ágak, indafonatok, rozetták, levélalakok és virágdíszek, virágos csokrok pazar gazdagságát, az eredeti zárok, kilincsek ötletes és időtálló szerkezeteit és a kapuoszlopokon található régi lámpafejek ízléses és eredeti megoldásait! A Kossuth Lajos utcában látható kovácsoltvas kerítések és kapuk messze földön hirdetik a soproni mesterek munkájának magas színvonalát. Ez a 19. század végén Sopronban virágzó kovácsoltvas-művesség olyan örökség, amellyel többet kellene foglalkoznunk. Értékeinek számbavétele és műemléki védelem alá helyezése, megőrzése nagy adósságunk. Gondoljunk itt a fertődi Esterházy-kastély világhírű főbejárati kapujára, az egykori Deák vendéglő, a Soproni Múzeum Deák téri épülete vagy a röjtökmuzsaji Szidónia Kastélyszálloda csodálatos kapuira, a Szt. Mihály temető nagykeresztjére, temetőink számolatlan mívés sírkerítésére.³⁰⁰⁽³⁰⁰⁾ A soproni és a Sopron környéki kovácsoltvas-művesség beírta nevét Magyarország és Európa kovácsoltvas-művességének történetébe.³⁰¹⁽³⁰¹⁾

9. kép: A 3. számú lakóépület különleges kovácsoltvas kerítését már helyreállították, csak az eredeti kapuk hiányoznak

39910. kép: A Kossuth u. 7-9. épület a homlokzati felújítás nyomán kellemes benyomást kelt. A porta elbontása után visszaépíthető volna az egykori kapuoszlop és a kovácsoltvas kapuzat.

11. kép: Finoman díszített, indás-leveles-virágdíszes kétszárnyú kapu a 9. számú lépcsőház előtt

40012. kép: Sárkányfejes lépcsőházi korlát a Kossuth Lajos utca 9. lakóház földszintjén

A 7-9. szám alatti lakóépület a város jelentős építészeti emléke a szecesszió stílusában. A kovácsoltvas kerítés, a két kapu és a kerítés kőlabazata is igényes munkák. A második lépcsőházba belépve egy fantasztikus sárkányfejes lépcsőkorlátot találunk! Az ötvenes évek stílustalan emeletréépítése által keltett rossz érzéseket feledtetni a néhány hónapja elkészült homlokzati felújítás (10-12. kép).

Ám menjünk tovább, és vessünk egy pillantást az óra közelében felújítás alatt álló 3. számú emeletes lakóépületre. Tervezése a híres soproni építész, Schärmár Károly nevéhez fűződik. Különlegessége keramittal burkolt utcai homlokzata, a rajta látható kovácsoltvas virágdíszek és kerítés. Reméljük, hogy tulajdonosok a kaput is régi formájában állíttatják majd helyre, ahogyan a kerítés már eredeti szépségében pompázik 401(9. kép). A másik oldalon a 8. számú ház 1849-ben, az utca egyik első házaként, Hild György tervei szerint épült. A épület utcai szárnya lakás céljára szolgált, hátul pedig a mester kőfaragó műhelye volt. A főbejárati kapu két oldalán felfelé keskenyedő nyolcszögletű

kőoszlopokat találunk – kár, hogy a kapu tetejének összekötő eleme már tönkrement. Bepillantva az udvarba láthatjuk, hogy az emeletes műhely kőoszlopos-kőgerendás vázszerkezetében szintén nyolcszögletűek a tartópillérek, de különlegesek az emeleti oszlopok közötti mérműves mellvédek is. A lakóház oldalában a falba besüllyesztve egy sárkánygyíkon ülő gyermek kőből készített szobrában gyönyörködhetünk (13. kép).

13. kép: Hild György kőfaragó mester lakóháza és műhelye 1849-ből. Balra a sárkányos kőszobor

A 20. század építészeti alkotásai közül két épületet lehet kiemelni. A 24. szám alatti épület egykor a Borforgalmi Vállalat irodaépülete volt. Tolnay Lajos Ybl-díjas építész a bejárat ovális kialakításával egy boroshordó nyílására emlékeztet (14. kép). De igényes [402](#)munka a 19. számú épület, a Burgenland Bank székhelye is. Az építésztervezőt, Kubinszky Andrászt nyilván a szomszédos Haller-villa mesebeli elemei, tornyai ihlették.

Mára alaposan megváltozott a Kossuth Lajos utcának a városban betöltött szerepe. A déli pályaudvaron nem állnak meg a vonatok, az egykor forgalmas iparvágányokat benőtte a fű, az üzemek és gyárak jó része megszűnt, bezárt. Munkakezdés előtt kora reggel nem sietnek és kerekeznek munkások az üzemekbe, gyárakba, délután pedig nem özönlenek vissza százak és százak a városba. A villamos sem csörömpöl az utca szélén a Déliből az Újteleki utca felé. Ehelyett van autó autó hátán Sopronbánfalva, Brennbergbánya és Ágfalva felé. Sétánk végén, pihenésképpen betérhetünk egy kis vörösborért az utca egyik borozójába.

14. kép: A modern építészet jegyében épült a 24. számú ház.
Kerítés itt nem készült, de az ültetett örökzöld fák már az emeletig nőttek.

2007. LXI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI ARCOK

403 SOPRONI ARCOK

2007. LXI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI ARCOK / Hegedűs Elemér: A Mária Terézia-rend soproni lovagjai